

BORGSJÖ KYRKA

Borgsjö sn, Ånge kommun

SANERING AV HUSSVAMP

Länsmuseet Västernorrland
Kulturmiljöavdelningen
Rapport nr 2005:28
Anette Lund

Inledning.....	3
Beskrivning och historik	3
Bakgrund.....	4
Sammanfattning och resultat.....	5
Bilder.....	5
Källor.....	6
Bilagor	

Inledning

Borgsjö och Haverö kyrkliga samfällighet har under november 2005 utfört sanering av hussvamp i Borgsjö kyrka i enlighet med Länsstyrelsens beslut 20005-06-22, dnr 433-1597-05. Saneringen har utförts enligt till beslutet bifogade handlingar utarbetade av Hans Elfner, AK-konsult Indoor Air AB

Länsmuseet Västernorrland har medverkat som antikvariskt sakkunnig enligt Länsstyrelsens villkor. Syftet med antikvarisk medverkan är, att antikvarien tillför nödvändig kunskap om traditionella material och arbetsmetoder, i förekommande fall förtydligar och preciserar de kulturhistoriska värdena i detaljdiskussioner och avgör utifrån kulturhistoriska ställningstaganden beslut om insatser under arbetets gång. Avsikten är också att antikvarien skall öka vår kännedom och kunskap om de kulturhistoriska värden som Borgsjö kyrka besitter och underlätta bevarandet av dessa värden. Antikvarien skall dokumentera arbetet och sammanställa det i en rapport.

Från Länsmuseet Västernorrland har Anette Lund deltagit som antikvariskt sakkunnig. Dnr 2005-279. Foto: Anette Lund.

Beskrivning och historik

Borgsjö kyrka är belägen mellan Sundsvall och Östersund, vid E14 ca 85 km från Sundsvall.

Borgsjö nuvarande kyrka uppfördes 1766-1771 man rev då den tidigare kyrkan som troligen var från medeltiden. Kyrkobyggnadsarbetet leddes av Daniel Hagman en välkänd kyrkobyggare i Medelpad och Jämtland. Läktare och bänkinredningar är gjorda av snickaren Olof Hillgren. Predikstolen och altaruppsatsen i rokokostil är gjord av Johan Edler. Det mesta av måleriet är utfört av mästare Paul Hallberg från Hudiksvall.

Borgsjö kyrka är en enastående kyrka med sin välbevarade och enhetliga inredning i rokokostil. Få om ens någon kyrka i landet har sin 1700-tals interiör så i sin helhet bevarad som Borgsjö kyrka.

Bakgrund

Vid besiktning gjord av AK-konsult Indoor Air AB kunde angrepp av äkta hussvamp konstateras vilket föranledde aktuell sanering. Konsulten ger följande beskrivning av kyrkans grund:

Kyrkans grund är en sk torpargrund, en uteluftventilerad krypgrund. Grundmurarna består av granitblock och det finns ett flertal grundmursventiler som är försedda med öppningsbara luckor av gjutjärn.

Mellan grundmurarna är bjälklaget uppfört med kraftiga fyrkantiga bärlinor av trä, dessa bärlinor är avstämplade med granitblock och i vissa fall kraftiga träblock. Träblocken står från marken och mot bärlinan med ändträ och vilar på utlagda stenar. Mellan bärlinorna ligger även kraftiga fyrkantiga träbjälkar som golvåsar. Samtliga bärlinor är handbilade.

Blindbotten består av blandade bräder, både handbilade och sågade. Bjälklaget är isolerat med sågspån, övergolvet består mestadels av spontade brädor/plank.

Från östra gaveln och fram till predikstolen består bjälklaget av betong som gjutits i valv, med inlagd järnräls i kammen. Övergolvet på detta bjälklag består av keramiska plattor, det är på undersidan av detta bjälklag som merparten av hussvampen påträffades.

Grunden är relativt ren från byggspill och annat organiskt material, utom på marken där hussvampen finns, där ligger en hel del byggavfall som hussvampen fått fäste i.

Hussvampsporor finns ofta latent i äldre krypgrundsutrymmen. Orsaken till den uppkomna hussvampskadan under koret tros vara ett takvattenavlopp i vinkeln mellan kyrkan och sakristian. Takvattnet har troligtvis trängt in i grundmuren och vidare in i krypgrunden.

Sammanfattning och resultat

Under betongvalvet har jordmassor schaktats bort, ca 20-30 cm. Undersidan av betongvalvet är rengjord med stålborste och sedan svedd med gasolbrännare.

I betongvalvet och inne i kyrkorummet vid predikstolen i vinkeln vid sakristians ingång har borrats hål med 10 centimeters mellanrum där ampuller verksamma mot hussvamp har satts in. Mot pannrummet har ympningen glesats till 25 centimeters mellan rum mellan ampullerna.

I krypgrunden har monterats två stycken avfuktare, en längre in för kyrkskeppet och en för utrymmet under betongvalvet. En fuktmätare reglerar avfuktarna.

Betongvalven och även marken har fungicidbehandlats med kemiskt medel verksamt mot hussvamp. I vinkeln mellan sakristian och kyrkan har träkonstruktionen och marken samt hela sträckan som vetter mot betongbjälklaget fungicidbehandlats.

Arbetet är utfört enligt upprättat åtgärdsprogram och har ej gjort någon åverkan på kyrkans kulturhistoriska värden.

Bilder

Borrhål i kyrkorummet och i betongvalvet

Avfuktare i krypgrunden

Källor

Våra kyrkor, Britta Jacobsson m fl, 1990.

Arkivmaterial, Läns museet Västernorrland.

Bilagor

Borgsjö kyrka i Ånge kommun. AK-konsult Indoor Air AB, rapport nr 13657, Sundsvall 2005-05-19.